

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту історії, права та міжнародних відносин

Ю.В. Подрез

«31» серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин

«31» серпня 2021 р.

Голова Моцак С.І., кандидат педагогічних наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3		Обов'язкова
		Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 90	Бакалавр	1-й
		Семестр
		1-й
		Лекції
		18 год.
		Практичні, семінарські
		22 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
48 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія» має на меті оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про правила професійної етики правника.

Навчальна дисципліна «Юридична деонтологія» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних і спеціальних компетентностей:**

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає

застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета*: сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, здатного діяти, виходячи з етичних вимог;

- *когнітивно-освітня мета*: формувати та розвивати правові знання здобувачів вищої освіти, уміння аналізувати нормативно-правові акти, що містять деонтологічні вимоги; виробляти навички самостійно застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації;

- *професійна мета*: оволодіння системою вихідних для всієї юридичної діяльності деонтологічних вимог

- *виховна мета*: формувати ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення правничої діяльності в розбудові та зміцненні української держави; сприяти формуванню у правника професійних і особистих якостей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з мети викладання юридичної деонтології, її вивченню не передуює опанування інших правничих навчальних дисциплін. Навпаки, опанування юридичної деонтології є передумовою успішного вивчення інших правничих дисциплін.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 18. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
Поточний контроль											66	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
Контроль самостійної роботи											34	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **66 балів:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему;

- **34 бали:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом

вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Питання, винесені на розгляд, студентом засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства у сфері професійної етики.
5	Питання, винесені на розгляд, студентом засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства у сфері професійної етики.
4	Питання, винесені на розгляд, студентом у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
3	Питання, винесені на розгляд, студентом засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
2	Студент не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки.
1	Студент не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно

82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Юридична деонтологія» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення soft skills: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Юридична деонтологія» складається з одного модулю.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Юридична деонтологія».

Юридична деонтологія як навчальна дисципліна. Професійна етика і деонтологія. Предмет юридичної деонтології. Обов'язок. Моральні вимоги.

Мета, завдання юридичної деонтології. Структура курсу.

Історія розвитку деонтологічних знань. Основні ідеї праці І. Бентама «Деонтологія або наука про мораль».

Державні стандарти юридичної професії як офіційні джерела юридичної деонтології. Деонтологічні (етичні) кодекси або правила поведінки професійних груп правників, що прийняті у державі; деонтологічні (етичні) кодекси або правила поведінки професійних груп правників, що затверджені як міжнародні стандарти; нормативно-правові акти, що містяться деонтологічні приписи.

Тема 2. Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правника. Службовий етикет.

Національні стандарти діяльності правника: загальна характеристика.

Стандарти ООН. «Загальна декларація прав людини» (1948 р.), «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права» (1966 р.), «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою» (1985 р.), «Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судове переслідування» (1990 р.).

Стандарти Ради Європи. «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» (1950 р.).

Етикет. Мораль і етикет. Службовий етикет. Традиції та ритуали. Присяга. Професійна символіка.

Тема 3. Психологічна культура правника.

Індивідуальна культура правника. Структура індивідуальної культури правника.

Психологічна культура правника, її структура. Поняття психіки й психічного складу особи: інтелект, почуття (емоції), воля, несвідоме. Десоціалізована і соціалізована особа. Психічні властивості особи. Система мотиваційних чинників. Професіограма юридичних професій. Психограма юридичної професії.

Тема 4. Моральна культура правника.

Моральна культура правника. Моральні аспекти діяльності правника. Насильство і мораль. Мета і засоби її досягнення. Моральні якості правника. Моральні категорії: «професійний обов'язок», «професійна честь», «професійна гідність», «моральна відповідальність», «справедливість», «гуманність», «колективізм», «професійний такт», «совість», «корпоративна етика».

Тема 5. Естетична культура правника.

Естетична культура правника. Форми прояву естетичної культури правника. Манери поведінки. Культура промови. Культура зовнішнього вигляду. Культура оформлення службових документів. Організація робочого місця. Зовнішній вигляд (дрес-код) правника.

Тема 6. Комунікативна культура правника.

Комунікативна культура правника. Сутність професійного спілкування, його функції. Візуальна психодіагностика. Міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти. Причини виникнення міжособистісних конфліктів. Способи розв'язання конфліктів.

Комунікативна культура в інформаційному суспільстві.

Тема 7. Професійна деформація правника: форми прояву та профілактика.

Формалізм. «Подвійний стандарт». Корупція. Хамство. Цинізм.

Правовий дилетантизм. Правовий ідеалізм. Правовий нігілізм. Правовий інфантилізм. Негативно-правовий радикалізм. Спекулятивно-правовий популізм.

Основні причини професійної деформації. Втома, депресія і стрес як об'єктивні чинники професійної деформації.

Суїцид, його причини.

Критерії і показники негативного і позитивного морально-психологічного клімату в службовому колективі.

Профілактика професійної деформації правника. Основні фактори впливу на стан морально-психологічного клімату: службово-функціональні, економічні, управлінські.

Тема 8. Правила адвокатської етики.

Деонтологічні приписи Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Правила адвокатської етики як основний деонтологічний кодекс адвоката. Основні принципи адвокатської етики.

Відносини адвоката з клієнтами.

Відносини адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження.

Відносини адвоката при здійсненні діяльності з іншими органами та особами.

Відносини між адвокатами.

Дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката.

Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі інтернет.

Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.

Тема 9. Суддівська етика.

Деонтологічні вимоги до суддів.

Поведінка судді під час здійснення правосуддя.

Позасудова поведінка судді.

Тема 10. Правила професійної етики нотаріусів.

Основні принципи професійної етики нотаріусів.

Вимоги до нотаріуса при здійсненні нотаріальної діяльності.

Дії, що принижують професійну гідність нотаріуса.

Морально-етична поведінка нотаріуса.

Відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися.

Відносини нотаріуса з іншими нотаріусами та Нотаріальною палатою України.

Тема 11. Правила професійної етики прокурорів.

Правове регулювання відносин у сфері професійної етики та поведінки прокурорів.

Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів.

Основні вимоги до професійної поведінки прокурора.

Основні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора.

Взаємовідносини.

Відповідальність за порушення кодексу професійної етики та поведінки прокурорів.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р	
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Юридична деонтологія».	8	2	2			4
Тема 2. Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правника. Службовий етикет	8	2	2			4
Тема 3. Психологічна культура правника.	8		2			6
Тема 4. Моральна культура правника.	8	2	2			4
Тема 5. Естетична культура правника.	8	2	2			4
Тема 6. Комунікативна культура правника	8		2			6
Тема 7. Професійна деформація правника: форми прояву та профілактика	8	2	2			4
Тема 8. Правила адвокатської етики.	8	2	2			4
Тема 9. Суддівська етика.	8	2	2			4
Тема 10. Правила професійної етики нотаріусів.	8	2	2			4
Тема 11. Правила професійної етики прокурорів	8	2	2			4
	2				2	
Усього годин	90	18	22		2	48

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предмет і завдання курсу «Юридична деонтологія».	2
2	Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правника. Службовий етикет	2
3	Психологічна культура правника.	2
4	Моральна культура правника.	2
5	Естетична культура правника.	2
6	Комунікативна культура правника	2
7	Професійна деформація правника: форми прояву та профілактика	2
8	Правила адвокатської етики.	2
9	Суддівська етика.	2
10	Правила професійної етики нотаріусів.	2
11	Правила професійної етики прокурорів	2
Разом		22

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Ведерніков Ю.А., Кульбач С.О., Кучук А.М. Юридична деонтологія. Дніпропетровськ: Вид-во «Свідлер А.Л.», 2011. 206 с.
2. Гапотій В.Д., Мінкова О.Г. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.
3. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою від 29 листопада 1985 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_114.
4. Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. № 47/33 URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_225.
5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text
7. Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судове переслідування від 27 серпня - 7 вересня 1990 р URL http://zakon.rada.gov.ua/go/995_859.
8. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. Затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>
9. Кодекс суддівської етики. Затверджений XI черговим з'їздом суддів України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

11. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. URL zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

12. Незалежність, дієвість та роль суддів URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323#Text

13. Основні принципи про роль правників. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313#Text

14. Петришин О. В., Зінченко О. В. Юридична деонтологія: посіб. для підгот. до заліків та іспитів Харків : Право, 2017. 84 с.

15. Правила адвокатської етики. Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>

16. Правила професійної етики нотаріусів України. Затверджено наказом Міністерства юстиції України 7 червня 2021 р. № 2039/5. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#n7>

17. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 5 липня 2012 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/5076-17#Text>

18. Про безоплатну правову допомогу. Закон України від 2 червня 2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 51. Ст. 2009.

19. Сливка С. С. Юридична деонтологія: підручник. Вид. 6-ге. К.: Атіка ; Х. : Право, 2015. 296 с.

20. Стандарти незалежності правничої професії URL <http://pravolib.pp.ua/ist-12--idz-ax247--nf-26.html>

21. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. ЦУЛ, 2020. 158 с.

22. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / [Л. В. Радовецька, С. П. Ляковська, О. О. Тихомиров та ін.]. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.

Додаткові:

1. Бігун В.С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення: монографія. URL <https://bit.ly/2Lcq734>

2. Бігун В.С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі. К.: Юстиніан, 2006. 272 с.

3. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навч. посібник. К.: Знання, 2010. 655 с.

4. Кучук А.М. Права людини: соціокультурний і деонтологічний аспекти. PRÁVA A SLOBODY ČLOVEKA A OBČANA: MECHANIZMUS ICH IMPLEMENTÁCIE A OCHRANY RÔZNYCH OBLASTIACH PRÁVA: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie (19-20. septembra 2014, Bratislava, Slovenská republika). Bratislava, 2014. 68-70.

5. Макаруч В.В. Історичний розвиток юридичної деонтології в СРСР. Порівняльно-аналітичне право. 2020. №1. С. 42-44.

6. Юридична деонтологія і професійна етика та логіка для юристів: навчально-методичний практикум для студентів денної та заочної форм

навчання спеціальностей «Право» і «Міжнародне право». Тернопіль, 2019. 116 с.

7. Burbano, V. C., Mamer, J., & Snyder, J. (2018). Pro bono as a human capital learning and screening mechanism: Evidence from law firms. *Strategic Management*, 39(11), 2899-2920. <https://doi.org/10.1002/smj.2947>.

8. Kuchuk, A. M., Andrusyshyn, B. I., Bilozorov, Y. V., Minchenko, O. V., & Filianina, L. A. (2021). Lawyer's emotional intelligence and professional ethics development: aspects of the widespread introduction of legal clinic. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 608-618. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1395>

9. Paterson A. (2016) Lawyers' ethics and professional responsibility, *Legal Ethics*, 19:1, 177-181, DOI: 10.1080/1460728x.2016.1165972

Інформаційні ресурси:

1. Lex: правовий портал: http://ukr-pravo.at.ua/index/porivnjalne_pravoznavstvo_novij_pidruchnik_z_porivnjalnogo_pravoznavstva/0-4320

2. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

4. Підручники онлайн: <http://textbooks.net.ua/content/section/29/35/>

5. Юридичний портал: навчальна і довідкова література: <http://yport.inf.ua/sravnitelnoe-pravovedenie-osnovnyie-pravovyie.html>.